

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

3401

Vragen van het lid **Özütok** (GroenLinks) aan de Minister van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties over *het bericht «Gemeenten willen minstens twee miljard van het rijk»* (ingezonden 22 juni 2020).

Antwoord van Minister **Ollongren** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) (ontvangen 2 juli 2020).

Vraag 1

Kent u het bericht «Gemeenten willen minstens twee miljard van het rijk»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Wat is uw reactie op deze oproep dat er minimaal € 2 mrd. extra nodig is voor gemeenten?

Antwoord 2

Ik ontvang de signalen van de gemeenten. Ik spreek hier periodiek over met de VNG in het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (BOFv). De financiële positie van gemeenten en provincies was onderwerp van gesprek tijdens het BOFv op 8 april jl. Ook bij de bestuurlijke gesprekken die daarna volgden in het kader van de coronacrisis heeft de financiële positie meegespeeld bij het bepalen van de maatregelen.

Gemeenten melden dat de lasten vooral sterk groeien in het sociaal domein. Het kabinet heeft daarom aanvullende financiële afspraken met gemeenten gemaakt over het sociaal domein. Het kabinet heeft in 2018 extra middelen beschikbaar gesteld voor onder andere de knelpuntenvoorziening in het sociaal domein.

Na de decentralisatie van de jeugdzorg in 2015 is in 2018 in totaal € 200 miljoen euro extra beschikbaar gesteld om gemeenten tegemoet te komen in de toename van de kosten. Het kabinet heeft in 2019 nog eens één miljard euro extra beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de Jeugdwet voor de periode 2019–2021: € 420 miljoen euro in 2019, € 300 miljoen in 2020 en € 300 miljoen in 2021.

¹ <https://www.binnenlandsbestuur.nl/financien/nieuws/gemeenten-willen-minstens-twee-miljard-van-het.13608236.lynkx>

Daarnaast wordt er, zoals met uw Kamer afgesproken, nu onderzoek gedaan naar de vraag of, en zo ja in welke mate, gemeenten structureel extra middelen nodig hebben voor de jeugdzorg vanaf 2022 bij een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de Jeugdwet. Ik begrijp dat gemeenten hier graag spoedig helderheid over willen hebben. Echter, ik wil op dit moment niet vooruitlopen op de uitkomsten van dit onderzoek. Zoals besproken zullen de uitkomsten van het onderzoek dienen als inbreng voor de komende kabinetsformatie.

Ook heeft het kabinet dit voorjaar voor een aantal dossiers in het sociaal domein extra middelen beschikbaar gesteld.² Er is € 39 miljoen euro structureel bijgekomen voor de uitbreiding van diverse taken voor Veilig Thuis. Ten tweede is er € 16 miljoen euro structureel beschikbaar om 35 centrumgemeenten te ondersteunen in hun verantwoordelijkheid voor vrouwenopvang. Verder zijn incidentele middelen voor dak- en thuislozen (€ 75 miljoen euro in 2020 en € 125 miljoen euro in 2021) beschikbaar. Als laatste zijn voor inburgering middelen ter beschikking gesteld die in 2023 oplopen naar € 65,9 miljoen euro per jaar.

Verder is afgesproken dat het kabinet de effecten van het Wmo-abonnementstarief monitort. In het najaar komen de resultaten hiervan beschikbaar over het jaar 2019. Op basis van de uitkomsten uit het monitoronderzoek zal VWS met de VNG in gesprek gaan. In dit gesprek wordt – conform de motie Hijink – besproken of het wenselijk is maatregelen te treffen als blijkt dat er sprake is van ongewenste effecten die niet of onvoldoende door gemeenten kunnen worden beïnvloed binnen de hen toekomende beleidsruimte.

Ik ben me ervan bewust dat voor gemeenten de opschalingskorting in deze financieel moeilijke tijden extra zwaar valt. Ik begrijp de roep tot herbezinning van deze korting. Het al dan niet doortrekken van de opschalingskorting is een besluit dat in een volgend budgettair kader door een volgend kabinet opnieuw moet worden genomen.

Vraag 3

Deelt u de mening van de gemeenten dat de opschalingskorting van tafel moet nu de plannen om gemeenten op te schalen naar 100.000-plus gemeenten niet meer worden doorgevoerd? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 3

Zoals bij vraag 2 aangegeven, ben ik me ervan bewust dat voor gemeenten de opschalingskorting in deze financieel moeilijke tijden extra zwaar valt. Ik begrijp de roep tot herbezinning van deze korting. Echter, besluitvorming hierover is aan een nieuw kabinet.

Vraag 4

Wat is uw inschatting van het tekort dat gemeenten hebben voor het wegwerken van de tekorten in het sociaal domein? Wat gaat u, tot de uitkomsten van het AEF-onderzoek gereed zijn, concreet doen om de gemeenten die grote tekorten hebben, te ondersteunen?

Antwoord 4

Zoals bij het antwoord op vraag 2 aangegeven, bereiken ook mij de signalen van gemeenten over de druk op hun begroting. Daarom laat het kabinet onderzoek doen naar de jeugdzorg en monitort het kabinet het Wmo-abonnementstarief.

Voor de tussentijd heeft het kabinet, zoals bij vraag 2 toegelicht, aanvullende financiële afspraken met gemeenten gemaakt over het sociaal domein. Zo heeft het kabinet recentelijk in 2019 nog eens één miljard euro extra beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de Jeugdwet voor de periode 2019–2021. Daarnaast is er dit voorjaar ruim € 300 miljoen euro beschikbaar gesteld voor een aantal dossiers in het sociaal domein.

² Kamerstuk 35 450, nr. 1

Vraag 5

Heeft u in beeld hoeveel gemeenten geen sluitende begroting hebben gepresenteerd voor 2020 en wat is uw verwachting voor de begrotingen van 2021?

Antwoord 5

Ik zie de zorg bij gemeenten, over de druk op hun begroting.

De financiële positie van gemeenten heeft ook mijn constante aandacht. In 2020 staan acht gemeenten onder preventief toezicht van de provincie vanwege hun financiële positie. Dit wijkt niet af van de aantallen van de afgelopen tien jaar.

In totaal hebben 267 van de 355 gemeenten in hun begroting over 2020 een tekort geraamd. Dit zijn de begrotingen zoals gemeenten ze eind 2019 hebben opgesteld, dus nog zonder de effecten van corona erin verwerkt. Het aantal gemeenten dat een tekort begroot, is lager dan in 2019 (283 gemeenten). Het aantal gemeenten dat een tekort realiseert, is in de regel lager dan het aantal gemeenten dat een tekort begroot. In 2018 begrootten 255 gemeenten een tekort, en realiseerden 205 gemeenten daadwerkelijk een tekort. Van de gemeentebegrotingen over 2021 bestaat nog geen beeld.

De komende periode blijf ik de financiële positie van gemeenten nauwgezet volgen en laat ik ook aanvullend onderzoek doen om betrouwbare actuelere informatie over de financiële positie van gemeenten te krijgen.

Vraag 6

Heeft u in beeld hoeveel extra kosten gemeenten door de coronacrisis moeten maken en kunt u per categorie extra kosten aangeven hoe gemeenten deze extra kosten moeten dekken en hoe gemeenten (gedeeltelijk) voor deze extra kosten worden gecompenseerd?

Antwoord 6

Gemeenten hebben zeer veel werk verzet en ik ben hen daar erkentelijk voor. Het is dan ook reëel dat medeoverheden duidelijkheid verwachten over de compensatie voor de gevolgen van de coronacrisis. Zij maken extra kosten en lopen geraamde inkomsten mis, zowel op korte als op langere termijn. Daarom hebben kabinet en medeoverheden in april in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen besloten om de omvang van de problematiek goed in kaart te brengen. Daarbij kijken we vooral naar de financiële effecten van de coronacrisis en een aantal oplossingsrichtingen daarvoor. Zo pogen we gezamenlijk een reëel beeld te krijgen van de kosten en de inkomstenderving. In overleg met de medeoverheden hebben de Staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst (Vijlbrief) – en ik al maatregelen genomen om gemeenten te compenseren. Daarover bent u geïnformeerd in mijn brief van 28 mei jl. (Kamerstuk 35 420, nr. 43). Voor het openbaar vervoer zijn op 5 juni jl. afspraken gemaakt over een beschikbaarheidsvergoeding (Kamerstuk 23 645, nr. 723). Over andere onderwerpen lopen nog gesprekken met gemeenten. Denk aan de veiligheidsregio's, de GGD'en, afvalinzameling en de buurthuizen. Daarover gaan we de komende tijd afspraken maken. In de zomer wil ik een compleet beeld hebben van de financiële effecten van de corona-uitbraak tot 1 juni. Daarbij is de insteek dat overheden een reële compensatie ontvangen voor hun inspanningen en gederfde inkomsten. Het is onzeker hoe de coronacrisis zich zal ontwikkelen in de toekomst. Daarom is het van belang conform de gemaakte afspraken dit te volgen en met elkaar als overheden in gesprek te blijven en waar het nodig is maatregelen te nemen, zoals ook de afgelopen periode is gebeurd.

Vraag 7

Wat is uw reactie op het manifest van de 15 burgemeesters dat zij 16 juni jl. hebben aangeboden? Kunt u hierbij ingaan op de zorgen van de burgemeesters en concreet aangeven hoe u aankijkt tegen het bedrag van € 1,5 mrd. dat de burgemeesters noemen?

Antwoord 7

Op 16 juni heb ik samen met een aantal collega's het manifest in ontvangst genomen. De sociale effecten van de coronacrisis manifesteren zich in volle hevigheid ook juist in 16 stedelijke vernieuwingsgebieden, in lijn met wat de burgemeesters van de 15 gemeenten hebben aangegeven in hun Manifest

«Kom op voor de kwetsbare gebieden». De oproep van de burgemeesters is om tot een intensivering en versnelling van maatregelen te komen, waarvoor zij voor het komend jaar om een rijksbijdrage van 1,25 miljard euro hebben verzocht. Ik heb de burgemeesters laten weten nu geen toezegging voor extra middelen ter grootte van dit bedrag te doen.

Bij de maatregelen die het kabinet voorbereidt wordt naar aanleiding van het «Verslag Werkgroep Sociale Impact van de Coronacrisis» (werkgroep onder leiding van burgemeester Halsema) in het bijzonder aandacht gegeven aan deze 16 gebieden. Ik breng samen met de collega's van J&V, OCW, SZW en VWS de mogelijkheden in kaart om op de in het Manifest genoemde thema's tot een versnelling en intensivering te komen.

Daarnaast verken ik in het kader van het Interbestuurlijk programma Leefbaarheid en Veiligheid, waarover uw Kamer is geïnformeerd in mijn brieven van 28 oktober 2019 en 31 maart jl.³, in samenwerking met de gemeenten en de collega's van J&V, OCW, SZW en VWS de integrale ontwikkelingsmogelijkheden in de 16 gebieden, waarbij het Nationaal Programma Rotterdam-zuid als inspiratie dient. Het Interbestuurlijk programma Leefbaarheid en Veiligheid is toegespitst op een verkenning van nut, noodzaak en (financiële) mogelijkheden van een meerjarige rijksinzet ten behoeve van een integrale maatwerkaanpak van deze stedelijke vernieuwingsgebieden.

Vraag 8

Kunt u deze vragen beantwoorden voor het Algemeen overleg financiële verhoudingen op 2 juli aanstaande?

Antwoord 8

Ja.

³ Kamerstuk 30 995, nrs. 97 en 98